

Διδακτική της Ιστορίας

Μάθημα 10ο

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Εαρινό Εξάμηνο 2026

Στόχοι του μαθήματος:

- Εξοικείωση με σύγχρονες απόψεις που κυριαρχούν στο χώρο της ιστορικής εκπαίδευσης και σύνδεση με το αντικείμενο της προφορικής Ιστορίας
- Κατανόηση βασικών όρων της προφορικής Ιστορίας όπως: άυλη ιστορική πηγή, προφορική μαρτυρία, πληροφοριοδότης, συνέντευξη κ.ά.
- Ανάπτυξη της κριτικής ενασχόλησης με τις διάφορες χρήσεις της προφορικής Ιστορίας στην εκπαίδευση (λογοτεχνία, θέατρο, μουσεία, κινηματογράφος κ.ά) και ερμηνείας αυτών των χρήσεων σε σχέση με το κοινωνικο-ιστορικό υπόβαθρο που τις παράγει.

Ερωτήματα

- Τι είναι και τι δεν είναι προφορική ιστορία
- Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά της προφορικής ιστορίας

Τι είναι προφορική ιστορία;

«Ο όρος προφορική ιστορία είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται στη διαδικασία διεξαγωγής και καταγραφής συνεντεύξεων προκειμένου να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για το παρελθόν. Όμως η προφορική ιστορία είναι και το προϊόν αυτών των συνεντεύξεων, η αφήγηση γεγονότων του παρελθόντος. Προφορική ιστορία, λοιπόν, είναι τόσο η ερευνητική μεθοδολογία (ο τρόπος διεξαγωγής μιας έρευνας) όσο και το αποτέλεσμα της, με άλλα λόγια, είναι ταυτόχρονα η πράξη της καταγραφής και το καταγεγραμμένο προϊόν.»

(Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014 :12)

- Πρόκειται για ερευνητικό εργαλείο που έχει ενσωματωθεί όχι μόνο στην ιστορική έρευνα αλλά και σε άλλες επιστήμες (ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, σπουδές υγείας, ψυχολογία, τομέας της δικαιοσύνης).
- Βέβαια δεν σημαίνει ότι όπου χρησιμοποιείται μια συνέντευξη έχουμε και προφορική ιστορία. Η προφορική ιστορία επικεντρώνεται στην ανάκληση των αναμνήσεων του παρελθόντος.

«Ο όρος ‘προφορική ιστορία’ αναφέρεται στην πρακτική της διεξαγωγής μιας συνέντευξης αλλά και σε όλα τα στάδια που ακολουθούν: την απομαγνητοφώνηση και την ερμηνεία. Επίσης, αυτός που διεξάγει τη συνέντευξη θα αναφέρεται ως ο «ερευνητής», παρομοίως αυτός που παραχωρεί τη συνέντευξη αναφέρεται επίσης ως ο «ερωτώμενος» [πληροφορητής/ τρια] ή ο «αφηγητής». Η «συνέντευξη» αναφέρεται στη διαδικασία της σε βάθος συνομιλίας σχετικά με το παρελθόν με κάποιον ζωντανό μάρτυρα. Η καταγραφή αναφέρεται στο ηχητικό ή οπτικοακουστικό προϊόν της συνέντευξης. Το οποίο είναι δυνατό να καταγραφεί σε αναλογική ή ψηφιακή μορφή. Η «απομαγνητοφώνηση» είναι η καταγεγραμμένη συνέντευξη σε γραπτή μορφή.»

(Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014 :14)

Τι είναι προφορική ιστορία;

«Όταν μιλάμε για προφορική ιστορία, εννοούμε συνήθως ταυτόχρονα τρία διαφορετικά πράγματα. Είναι καταρχήν μια ερευνητική πρακτική, μια διαδικασία, μια μέθοδος που έχει στο επίκεντρο τη συνέντευξη. Κατά δεύτερον λόγο εννοούμε το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, μια μεμονωμένη συνέντευξη σαν ηχητικό τεκμήριο ή σαν απομαγνητοφωνημένο κείμενο, ή ένα ολόκληρο βιβλίο που να στηρίζεται σε προφορικές μαρτυρίες. Τρίτον, εννοούμε και μια θεωρία που προέκυψε από αυτή την πρακτική – και κυρίως από τη δυσκολία να ερμηνεύσουμε τα δαιδαλώδη μονοπάτια που παίρνουν συχνά οι αναμνήσεις των αφηγητών μας. Ένας χρήσιμος οδηγός σε αυτή τη θεωρία είναι το βιβλίο της Lynn Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας (Πλέθρον 2016).»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

«Εάν θέλετε τώρα ένας απλός ορισμός της προφορικής ιστορίας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει σκοπό την ηχογραφημένη ή βιντεοσκοπημένη καταγραφή βιωμένων εμπειριών με τη μορφή εκτεταμένων αφηγήσεων ζωής ή διηγήσεων για ιστορικά γεγονότα από αυτόπτες μάρτυρες. Οι αφηγήσεις αυτές μπορεί να επικεντρώνονται είτε σε γεγονότα (π.χ. μια μεγάλη απεργία, μαζικά αντίποινα, μια φυσική καταστροφή) είτε σε εμπειρίες (ο εργασιακός βίος, η εμπειρία της γήρανσης, η ζωή στα ναζιστικά στρατόπεδα) ή να συνδυάζονται οι διαστάσεις αυτές.»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860lnUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Γιατί χρειαζόμαστε την θεωρία για την μελέτη της προφορικής ιστορίας;

«Η θεωρία μπορεί να μας βοηθήσει να αποκωδικοποιήσουμε αυτό το τεκμήριο, προκειμένου να συνδέσουμε την ατομική αφήγηση με τη γενικότερη εμπειρία, την προσωπική εμπειρία με τη δημόσια, το παρελθόν με το παρόν.» (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:31)

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

«Προφορική ιστορία δεν είναι απλώς να ρωτήσεις τον παππού ή τη γιαγιά σου, ούτε ταυτίζεται με την τοπική ιστορία. Συγκεντρώνουμε προφορικές μαρτυρίες γιατί έχουμε κάποια ιστορικά ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν μόνο μέσα από τις εμπειρίες των ανθρώπων που τα έζησαν αλλά δεν είχαν τα μέσα να διασωθούν οι μνήμες τους για το μέλλον. Οι αναμνήσεις αυτές μπορούν να ξεκινήσουν από ένα τοπικό πλαίσιο, αλλά μέσα από αυτές θίγονται πάντα ευρύτερα ζητήματα. Δηλαδή, όπως λένε και οι ανθρωπολόγοι «μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα».

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

«Η προφορική ιστορία είναι διαφορετική από την προφορική παράδοση. Αφορά τη ζωντανή μνήμη ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα από πρώτο χέρι και τα ερμήνευσαν με το δικό τους τρόπο. Η προφορική παράδοση αντίθετα είναι η μνήμη που μεταδίδεται προφορικά από γενιά σε γενιά. Αυτή η μεταβίβαση ήταν ή είναι ακόμα πολύ δυνατή σε κάποιες κοινωνίες που επικοινωνούν κυρίως με τον προφορικό λόγο, την εποχή του Ομήρου π.χ. ή σε κάποιες αφρικανικές κοινωνίες. Όμως σε πολλές κοινωνίες που έζησαν τα τραυματικά γεγονότα του 20ου αιώνα (Γενοκτονία των Αρμενίων, Ολοκαύτωμα, Μικρασιατική Καταστροφή, ελληνικός Εμφύλιος) η ενδοοικογενειακή μεταβίβαση της μνήμης είτε δεν υπάρχει, είτε είναι αποσπασματική. Επομένως τίθεται ένα βασανιστικό ερώτημα που το αντιμετωπίζουμε συχνά στην έρευνα: από τη στιγμή που λείπουν πια οι μάρτυρες, αξίζει τον κόπο να ρωτήσουμε τους απογόνους τους; Η απάντηση που δίνω συνήθως σε αυτό το ερώτημα είναι το εξής. Ναι, αξίζει, αλλά δεν είναι προφορική ιστορία. Ναι, αξίζει, αλλά αυτό που μπορούμε να μελετήσουμε μέσα από τις μαρτυρίες αυτές δεν είναι η βιωμένη εμπειρία των προηγούμενων γενιών, αλλά η διαδικασία μεταβίβασης της μνήμης. Στην περίπτωση της τραυματικής μνήμης που μεταβιβάζεται σαν θραύσματα στην επόμενη γενιά, μιλάμε, σύμφωνα με τον ορισμό της Marianne Hirsch, για «μετα-μνήμη».»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

“Συνεχίζω λοιπόν με το τι δεν είναι η προφορική ιστορία. Η προφορική ιστορία δεν είναι αυτοβιογραφία, σαν γραπτό κείμενο. Ο αφηγητής της προφορικής ιστορίας αφηγείται τη ζωή του σε μια διαλογική σχέση με αυτόν που του παίρνει συνέντευξη, η ιστορία του κατασκευάζεται τη στιγμή της αφήγησης, ενώ ο συγγραφέας μιας αυτοβιογραφίας δρα μόνος του και επανέρχεται στο τελικό κείμενο όσες φορές θέλει. Με τον ίδιο τρόπο δεν είναι προφορική ιστορία το γραπτό μήνυμα του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Μπορεί να σας φαίνεται περίεργο, αλλά στα συνέδρια προφορικής ιστορίας που οργανώνει η ΕΠΙ κάθε 2 χρόνια, έρχονται πάντα κάποιες προτάσεις που αναφέρονται σε αυτό το είδος επικοινωνίας. Χωρίς δια ζώσης επαφής και χωρίς προφορικότητα δεν υπάρχει προφορική ιστορία.

Τέλος υπάρχουν και κάποιες διαφορές της συνέντευξης προφορικής ιστορίας με τη δημοσιογραφική συνέντευξη, αλλά και με την εθνογραφική συνέντευξη που μπορεί να κάνει ο ανθρωπολόγος στο πεδίο.”

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Διαφορές

- Προφορική ιστορία → «Πες μου την ιστορία της ζωής σου»
- Δημοσιογραφία → «Τι έγινε και γιατί;»
- Εθνογραφία → «Πώς ζείτε και τι σημαίνουν αυτά για εσάς;»

Ιστορία της προφορικής ιστορίας

«Η προφορική ιστορία είναι ένα ριζοσπαστικό κίνημα. Είναι ταυτόχρονα κάτι παλιό και κάτι καινούργιο. Είναι παλιό, γιατί τη χρησιμοποιούν από τον Θουκυδίδη και τον Ηρόδοτο, αλλά η νέα τεχνολογία, το μαγνητόφωνο, ως πούμε, αρχικά, της έδωσε μία άλλη διάσταση. Η γραφή της ιστορίας πορεύεται παράλληλα με την πορεία της κοινωνίας, οι κοινωνικές ανακατατάξεις και αναδιαρθρώσεις σηματοδοτούν και τον τρόπο που γράφεται η ιστορία. Αλλάζει κυρίως στα μέσα του 20ου αιώνα, μετά δηλαδή τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν ξεκίνησαν και τα αντιαποικιακά κινήματα. Ενώ μέχρι τότε, με βάση το ιστοριογραφικό ρεύμα του γερμανικού θετικισμού, η ιστορία ήταν επιστήμη γιατί χρησιμοποιούσε τα αρχεία, τότε τέθηκε το θέμα πώς θα γράψει κανείς την ιστορία της αλγερινής επανάστασης, για παράδειγμα, που οι συντελεστές της δεν κρατούσαν αρχεία.»

Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020

<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>

Ιστορία της προφορικής ιστορίας

1930: New deal federal writer's project (αφηγήσεις άνεργων καλλιτεχνών στην Αμερική) μαζική έρευνα προφορικής ιστορίας χωρίς μαγνητόφωνο.

Βρετανία/ Σκανδιναβία 1950: επανεύρεση προφορικής ιστορίας (από την πλευρά της λαογραφίας/κοινωνικής ιστορίας εφόσον υπήρχε υποβάθμιση της προφορικής ιστορίας έναντι των γραπτών πηγών)

1980: η προφορική ιστορία ως ερευνητικό εργαλείο για τις ομάδες που είχαν αγνοηθεί από την παραδοσιακή ιστορία (πρακτική της συνέντευξης για να συγκεντρωθούν στοιχεία για το παρελθόν και την «ανασύνθεση της ιστορίας»)

Επικριτές: υποκειμενική μεθοδολογία λόγω προφορικότητας,
ενδεχομενικότητα και ρευστότητα

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΤΕΙ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ
ΠΗΓΕΣ:

Προσεκτική και ακριβή καταγραφή των συνεντεύξεων,
αντιπροσωπευτικότητα δεδομένων, διασταύρωση με γραπτά δεδομένα

1979: Passerini ανήγγειλε τη μετατόπιση της προφορικής ιστορίας από τον
χώρο των κοινωνικών επιστημών στο χώρο της πολιτισμικής ιστορίας

«Η προσωπική μαρτυρία που παράγεται σε μια συνέντευξη μεσολαβεί
μεταξύ προσωπικής μνήμης και κοινωνικού κόσμου» (Abrams, 2014:19).

Για το λόγο αυτό αξιοποιούνται στο πλαίσιο της θεωρίας από άλλα πεδία
(υποκειμενικότητα, μνήμη, χρήση γλώσσας, δομές αφήγησης, επικοινωνίας,
εξουσίας, αισθητικής).

Ιστορία της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα

- Το πρώτο αρχείο προφορικών μαρτυριών δημιουργήθηκε από τη Μέλπω Μερλιέ στη δεκαετία του 1930 και οι πάνω από 5000 μαρτυρίες προσφύγων αποτελούν τον κορμό του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών.
- Τις τελευταίες δεκαετίες δημιουργήθηκαν και πολλά άλλα σημαντικά αρχεία προφορικών μαρτυριών σε ερευνητικά κέντρα (ΑΣΚΙ, ΕΜΙΑΝ, ΕΛΙΑ Θεσσαλονίκης) σε Πανεπιστήμια (Θεσσαλίας, Ιωάννινα, ΑΠΘ), σε Μουσεία (Εβραϊκό Μουσείο, Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης), σε Δήμους (Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς), τα οποία είναι όλα προσβάσιμα στο ερευνητικό κοινό.

- Πολύ σημαντικό είναι και το αρχείο οπτικοακουστικών μαρτυριών της ΕΡΤ. Επίσης υπάρχουν τα αρχεία των ομάδων προφορικής ιστορίας (πάνω από 40).
- Τέλος, υπάρχουν και σημαντικές συλλογές που είναι διαθέσιμες online (Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα, The Cyprus Oral History and Living Memory Project).
- Η ΕΠΙ έχει ξεκινήσει από την ίδρυσή της την καταγραφή αυτού του τεράστιου πλούτου και καλεί όσους ενδιαφέρονται για την προφορική ιστορία να βοηθήσουν σε αυτό το έργο. Μέχρι στιγμής καταγράψαμε 20 αρχεία σε δημόσιους φορείς και άλλα τόσα σε ομάδες προφορικής ιστορίας.

Χαρακτηριστικά της προφορικής ιστορίας

Ο Portelli αναφέρεται σε 6 στοιχεία που διαφοροποιούν τις προφορικές μαρτυρίες από άλλες μαρτυρίες:

- **Η προφορικότητα, η αφηγηματικότητα, η υποκειμενικότητα, η αξιοπιστία, η αντικειμενικότητα, η πολλαπλή πατρότητα**

Η Abrams (2014) προσθέτει και την **επιτελεστικότητα, τη μεταβλητότητα και τη συνεργασία**

Προφορικότητα

- «Η προφορικότητα περιλαμβάνει τον ρυθμό, τις επαναλήψεις και τον τόνο της φωνής, τη χρήση ιδιαίτερων μορφών ομιλίας, όπως τα ανέκδοτα ή ο πλάγιος λόγος, η χρήση διαλέκτου αλλά και η ένταση, η χροιά και η ταχύτητα».

Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:36.

Αφηγηματικότητα

- Η αφηγηματικότητα είναι η μορφή, ο σκελετός που παίρνουν τα λόγια μας. Διαθέτει τα κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά του πληροφορητή. Για τον λόγο αυτό απαιτείται να γνωρίζουμε και να αξιοποιούμε τα εργαλεία των θεωρητικών της αφήγησης.
- Ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι βγάζουν νόημα από τις εμπειρίες τους, ο τρόπος για να μεταδώσουμε αυτά που ξέρουμε
- Κάθε εμπειρία εγκιβωτίζεται σε μια αφήγηση (η οποία σηματοδοτεί και την πράξη της εξιστόρησης)

Υποκειμενικότητα

- **Υποκειμενικότητα:** Αναφέρεται σε όλα αυτά που συναποτελούν την αίσθηση εαυτού ενός ατόμου, της ταυτότητάς του/ της όπως διαμορφώνεται από την εμπειρία, την πρόσληψη, τη γλώσσα και το πολιτισμικό πλαίσιο, με άλλα λόγια η συναισθηματική σκευή ενός ατόμου.
- Όλες οι πηγές είναι υποκειμενικές. Παράγονται από μια συγκεκριμένη οπτική, και η αναγνώριση αυτής της οπτικής βοηθάει στην ερμηνεία των ιστορικών πηγών.
- Η Abrams (Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014: 39) τονίζει ότι είναι το ψωμοτύρι της προφορικής ιστορίας και ότι την αναδεικνύουμε με ερωτήματα «Πώς το σκέφτηκες; Τι αισθάνθηκες;»
- Η ανάδειξη της υποκειμενικότητας έχει να κάνει με τη διαμόρφωση ταυτοτήτων καθώς και της σχέσης τους με ευρύτερες δυνάμεις της ιστορίας.

Πώς η προφορική μαρτυρία και η διαδικασία της συνέντευξης αποσπά την έκφραση εαυτού του αφηγητή ;

- «Κάθε ιστορική πηγή που φτάνει σε μας διαμεσολαβημένη από την ανθρώπινη αντίληψη είναι υποκειμενική, μόνο όμως η προφορική πηγή μάς επιτρέπει να ανοίξουμε διάλογο με αυτή την υποκειμενικότητα· να ξεδιαλύνουμε τα στρώματα της μνήμης, να σκάψουμε έως τα σκοτεινά βάθη με την ελπίδα να φτάσουμε στην κρυμμένη αλήθεια.» (Thompson, Φωνές από το παρελθόν σ. 217)
- «Η ανάδειξη της υποκειμενικότητας έχει να κάνει με τη διαμόρφωση ταυτοτήτων καθώς και της σχέσης τους με ευρύτερες δυνάμεις της ιστορίας. (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014)

Επιτέλεση

- Η επιτέλεση αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο λέγονται τα πράγματα (συμπεριφορά, ομιλία, ντύσιμο). Ηθικός κώδικας και πολιτισμικό πλαίσιο του πληροφορητή.
- Υπάρχουν διάφορα στυλ επιτέλεσης (συνειδητά και ασυνείδητα).
- Η προφορική ιστορία είναι μια επιτέλεση από έναν αφηγητή για ένα ακροατήριο (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:181)
- Θεωρητικό πλαίσιο δανείζεται από διάφορες επιστήμες (λαογραφική έρευνα, εθνογραφία, ανθρωπολογία, γλωσσολογία, σπουδές επιτέλεσης)

- «Επιτέλεση μπορεί να θεωρηθεί μια σειρά από επικοινωνιακές πράξεις: μια ομιλία ή αγόρευση ή αφήγηση μιας ιστορίας ή ενός αστείου ή η αφήγηση μιας βιοϊστορίας. Από τον έναν πολιτισμό στον άλλο, ποικίλει το τι θεωρείται επιτέλεση και τι καθημερινή ή συνηθισμένη ομιλία». (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:185)
- Συμβάσεις που κωδικοποιούν την επιτέλεση (φωνή, χειρονομίες, συναισθηματικές εκφράσεις, ρούχα, εκφράσεις, ρητορικές επινοήσεις)

Μεταβλητότητα

- Πριν καταγραφεί μπορεί να αλλάξει, επίσης δεν μπορεί να επαναληφθεί απaráλλαχτη. Η μεταβλητότητα οφείλεται και στο γεγονός ότι η αφήγηση πραγματοποιείται σε ένα πλαίσιο διϋποκειμενικότητας.
- Η προφορική μαρτυρία είναι αδόμητη μέχρι να μεταγραφεί στο χαρτί.
- Η έλλειψη ακρίβειας και οι αλλαγές της μνήμης στο χρόνο αποτελούν περιορισμό για κάποιους για την ιστορική έρευνα. Αντί όμως για πρόβλημα, η μεταβλητότητα της μνήμης αποτελεί ευκαιρία. Αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία, η διαδικασία ανάκλησης και επανάκλησης της μνήμης.

Συνεργασία

- Ο ιστορικός έχει συμμετοχή στη δημιουργία του υλικού. Περιέχει περισσότερες από μία φωνές, υπάρχουν πολλές εκδοχές του πρωτότυπου (μαγνητοφώνηση, γραπτή καταγραφή, ερμηνεία)

Οι τέσσερις μορφές της προφορικής ιστορίας

Η προφορική ιστορία υφίσταται υπό τέσσερις μορφές: η πρωτότυπη προφορική συνέντευξη, η ηχογραφημένη η βιντεοσκοπημένη εκδοχή της συνέντευξης, το απομαγνητοφωνημένο κείμενο και η ερμηνεία του υλικού συνέντευξης. (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014: 22)

Α. Η συνέντευξη

- Η συνέντευξη αποτελεί μια επικοινωνιακή σχέση στην καρδιά της προφορικής ιστορίας.
- Συνήθως εμπλέκονται δύο μέρη και αντιπαρατίθενται δύο υποκειμενικότητες (με ποικίλα αποτελέσματα: βαθιά κατανόηση, ευγενική εκτίμηση, συγκρατημένη αμυντική αντιμετώπιση, έλλειψη συνεννόησης και απομόνωση)

Β. Ηχογράφηση και Γ. το απομαγνητοφωνημένο κείμενο

- «Ο ρυθμός και οι ατέλειες του προφορικού λόγου είναι πολύ σημαντικά γιατί αποτελούν ένα βήμα πιο κοντά στα πραγματικά δεδομένα και η απόκλιση συνιστά λάθος όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Abrams (Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:25).
- Βασιζόμαστε στο απομαγνητοφωνημένο κείμενο μαζί με τον σχολιασμό μας για να παρουσιάσουμε τις προθέσεις του ομιλητή.
- "Η γραπτή καταγραφή θα πρέπει να περιλαμβάνει επακριβώς ό,τι ειπώθηκε και τον τρόπο με τον οποίο έγινε αυτό, χωρίς επιπρόσθετες γλωσσολογικές επισημάνσεις." (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014: 28).

Δ. Ερμηνεία

Βάσει αυτής της διαδικασίας γίνεται και η ανάλυση της μαρτυρίας.

- Η Abrams (Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014: 29) αναφέρεται σε 3 μοντέλα προφορικής ιστορίας: το μοντέλο αναπόλησης και κοινότητας, το μοντέλο τεκμηρίωσης, το θεωρητικό μοντέλο.

A. Η συνέντευξη

Είδη συνέντευξης

- Κλειστή ή κατευθυνόμενη συνέντευξη
- Ελεύθερη ή μη κατευθυνόμενη συνέντευξη
- Ημι-δομημένη συνέντευξη
- Ατομική ή ομαδική συνέντευξη
- Αφήγηση ζωής

2 σχολές συνέντευξης

- Α) αντικειμενική / συγκριτική (αυστηρά δομημένη συνέντευξη με σκοπό να παραχθεί υλικό που υπερβαίνει τον μεμονωμένο πληροφορητή). Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει κίνδυνος να χαθούν πληροφορίες μέσα από ένα άκαμπτο και ανελαστικό ερωτηματολόγιο.
- Β) ελεύθερη συνέντευξη με διάλογο που κυλάει ελεύθερα χωρίς προκαθορισμένη μορφή (μπορεί και αυτό να ενέχει άχρηστες πληροφορίες)

Συνέντευξη

«Στο μυαλό των περισσότερων ανθρώπων, η Προφορική Ιστορία ταυτίζεται με τις συνεντεύξεις. Θεωρούν ότι άμα πάρω τις συνεντεύξεις, εντάξει, κάνω ή ξέρω να κάνω Προφορική Ιστορία. Δεν είναι όμως αυτό η Προφορική Ιστορία, είναι κάτι πολύ παραπάνω. Σε ένα πρώτο στάδιο, αν μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε ένα αντικείμενο, ένα ιστορικό γεγονός, πρέπει πρώτα να δούμε τι άλλο έχει γραφτεί· σίγουρα δεν είμαστε οι πρώτοι που ενδιαφερθήκαμε· δεν υπάρχει παρθενογένεση. Αφού ακολουθήσουμε τις γνώσεις μας πάνω στο πεδίο μας, στο χωράφι μας, τότε μπορούμε να ξεκινήσουμε τις συνεντεύξεις. Το πρώτο αυτό στάδιο της προετοιμασίας, της ερευνητικής διαδικασίας, είναι πολύ βασικό, καθοριστικό θα έλεγα, γιατί από τη δουλειά που έχει γίνει θα εξαρτηθεί το εύρος των πληροφοριών που θα πάρουμε από τις συνεντεύξεις. Το σλόγκαν στην Προφορική Ιστορία είναι: ‘όσο πιο πολλά ξέρω, τόσο πιο πολλά μαθαίνω’».

Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020

<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>

Προετοιμασία

- Θέτουμε το ερευνητικό μας ερώτημα
- Μελετούμε δημοσιευμένο υλικό
- Προετοιμασία με ανιχνευτικές συνεντεύξεις
- Εστιάζουμε το ενδιαφέρον μας στο ποιοι θα είναι οι αφηγητές μας
- Φτιάχνουμε έναν οδηγό συνέντευξης στα βασικά του σημεία.
- Ζητούμε γραπτά τεκμήρια από τον πληροφορητή να τα έχει διαθέσιμα πριν την έναρξη της συνέντευξης

Οδηγός συνεντεύξεων από την ΕΠΙ

Δομή

- Ξεκινήστε με τις πιο "ανώδυνες" ερωτήσεις (π.χ. βιογραφικά στοιχεία, παιδική ηλικία) και αφήστε τις "απειλητικές" για αργότερα.
- Χωρίστε τον οδηγό στα επί μέρους θέματα που θέλετε να θίξετε, ενδεχομένως σε χρονολογική σειρά
- Προσέξτε τον τρόπο με τον οποίο το ένα θέμα συνδέεται με το άλλο
- Στις περισσότερες έρευνες είναι χρήσιμο να πάρετε όλη την αφήγηση ζωής του πληροφορητή
- Διατυπώστε και ξαναδιατυπώστε τις ερωτήσεις μέχρι να βρείτε την πιο αποδοτική μορφή

Ερωτήσεις προς αποφυγή

- κλειστές ερωτήσεις (που μπορούν να απαντηθούν με ένα "ναι" ή "όχι")
- διπλές ή περίπλοκες ερωτήσεις
- "υποδεικτικές" ερωτήσεις (που εμπεριέχουν την αναμενόμενη απάντηση)
- ασαφείς ερωτήσεις (π.χ. με διπλό νόημα)
- ερωτήσεις με ειδικευμένους επιστημονικούς όρους
- απειλητικές ερωτήσεις (που οδηγούν τον πληροφορητή σε στάση άμυνας)
- "φορτισμένες" ερωτήσεις (π.χ. που υποδηλώνουν μια αρνητική στάση στο υπό διερεύνηση θέμα)

Ερωτήσεις συνέντευξης

- Ερωτήσεις: απλές και ευθείες
- Ανοιχτές (από το γενικό στο ειδικό)
- Απλές, σύντομες, ουδέτερες και συγκεκριμένες
- Ερωτήσεις που διευκρινίζουν, εμβαθύνουν, ανατροφοδοτούν
- Προσεκτική ή έμμεση ερώτηση καλά προετοιμασμένη και διατυπωμένη με άνεση
- Κάποιες φορές απαιτείται μια "φορτισμένη ερώτηση"
- Προσπάθεια με τις ερωτήσεις να χρονολογούν οι πληροφορητές τα γεγονότα
- Ανάλογα δίνουμε και λιγότερη ή περισσότερη μεθοδικότητα από αυτή που προκρίνει ο οδηγός συνέντευξης που έχουμε αρχικά ετοιμάσει.

Στάδια:

- 1^ο στάδιο: ανοικτή ερώτηση αρχικά
- 2^ο στάδιο: μετά ζητείται να μιλήσει περισσότερο για θέματα που έχει ήδη αναφέρει
- 3^ο στάδιο: Θέτονται ερωτήματα για καινούργια θέματα

Διαδικασία

- Δεν διακόπτουμε τον πληροφορητή, στο τέλος διατυπώνουμε τις ερωτήσεις
- Καλό είναι να ξέρουμε τις ερωτήσεις απέξω
- Ακολουθούμε τη ροή της μνήμης του αφηγητή μας: ρωτάμε πώς το έβλεπε τότε, πώς το βλέπει τώρα
- Εάν υπάρχει φόβος για το μαγνητόφωνο καλύτερα να κρατάμε σημειώσεις
- Δεν λέμε ναι, ναι μμμ...κλπ.
- Μας βοηθούν τα αντικείμενα των πληροφορητών τα οποία πολλές φορές που μιλούν από μόνα τους
- Προσπαθούμε να κινητοποιήσουμε, να ενθαρρύνουμε, να μάθουμε

- Ευαίσθητες ερωτήσεις στο τέλος
- Πρέπει να έχουμε συνείδηση του πως νιώθουν οι πληροφορητές (πχ. ανασφάλεια γηρατειών)
- Από το καθημερινό κινούμαστε σε πιο σημαντικά θέματα
- Με το τέλος της συνέντευξης καταγράψτε δικά σας σχόλια, ετικέτα στην ταινία και στέλνετε ευχαριστήριο γράμμα.
- Κλείνουμε τη συνέντευξη αλλά είμαστε σε ετοιμότητα με το μικρόφωνο γιατί συνήθως τα ωραιότερα λέγονται στο τέλος
- Ζητάμε να υπογράψει το παραχωρητήριο
- Χαιρετάμε και αποχωρούμε ευγενικά ευχαριστώντας

Τελευταίες αλλά σημαντικές λεπτομέρειες

- Χώρος: σπίτι (οικογενειακές μνήμες)
- Χώρος εργασίας (πληροφορίες) και ομαδικές συνεντεύξεις προς αυτό τον σκοπό
- Μέσα καταγραφής: Ίσως όχι μικρόφωνο από την πρώτη συνάντηση
- Ελέγχουμε την ακουστική δωματίου και την τοποθέτηση κασετόφωνου και μικρόφωνου (απόσταση και φωτισμός). Πρέπει εξαρχής να ρυθμίσουμε την ποιότητα της ηχογράφησης
- Προσοχή επίσης στους θορύβους
- Παρουσία άλλου ανθρώπου καλύτερα όχι (εκτός εάν πρόκειται για ομαδική συνέντευξη)

Βασικές αρχές της καλής συνέντευξης σύμφωνα με την Βερβενιώτη «Σημειώσεις προφορικής ιστορίας»

- «1. Σεβασμός στον αφηγητή: στο χώρο και στον χρόνο του, τα προβλήματά του
- 2. Η συνέντευξη δίνεται με τη θέλησή του: έχει ενημερωθεί για το σκοπό της έρευνας, τις πιθανές χρήσεις της μαρτυρίας του κτλ.
- Η συνέντευξη γίνεται/ δομείται συνεργατικά: π.χ. Ενημέρωση για την παρουσίασή της
- Ειδική μέριμνα για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες: παιδιά, υπέργηρους, θύματα κ.ά
- Εμπιστευτικότητα στις πληροφορίες που μας έδωσε και στους περιορισμούς που έθεσε
- Δεν αποκλείουμε/ επιδιώκουμε να καταγραφεί και η αντίθετη άποψη»

Προβλήματα συνέντευξης σύμφωνα με τη Βερβενιώτη «Σημειώσεις προφορικής ιστορίας»

- Λάθη μνήμης
- Εσκεμμένη παραποίηση
- Υπερβολή: το εγώ ως το κέντρο όλων
- Αγνόηση του ευρύτερου ιστορικού πλαισίου
- Συνδυάζουν το τότε και το τώρα
- Κατασκευάζουν ζωτικούς μύθους

Δεοντολογικά ζητήματα

«Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο της προφορικής ιστορίας είναι η προσοχή που δίνουμε στα δεοντολογικά ζητήματα. Έχοντας επίγνωση ότι το μυστικό για μια επιτυχημένη συνέντευξη είναι η ανάπτυξη μιας σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στον αφηγητή και τον πληροφορητή, αφιερώνουμε πολύ χρόνο στην εξήγηση των σκοπών της έρευνας, της ενδεχόμενης χρήσης του υλικού και των δικαιωμάτων των ίδιων των αφηγητών επί των θεμάτων αυτών. Τα αποτελέσματα αυτής της συζήτησης κατοχυρώνονται στα παραχωρητήρια που ζητάμε να υπογράψει ο αφηγητής και στα οποία δίνει την ενημερωμένη συγκατάθεσή του για τη διεξαγωγή της συνέντευξης, την παραχώρησή της στο φορέα και για τη χρήση της που θα συμφωνηθεί από κοινού.»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Παραχώρηση πνευματικών δικαιωμάτων σε σχολικά προγράμματα προφορικής ιστορίας

- «Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενημερώσει τους μαθητές για τα πνευματικά δικαιώματα και την άδεια χρήσης των δεδομένων της συνέντευξης. Στη διάρκεια της συνέντευξης και πριν ξεκινήσει η αφήγηση, οι ερευνητές δίνουν στον αφηγητή να διαβάσει το Παραχωρητήριο, το οποίο υπογράφει μετά το τέλος της συνέντευξης. Ο αφηγητής έχει δικαίωμα να θέσει τους όρους του για τη μη χρήση κάποιων στοιχείων της αφήγησής του. Το Παραχωρητήριο υπογράφεται και από τον υπεύθυνο του προγράμματος, γι' αυτό είναι καλύτερο να έχουμε δύο αντίγραφα: το ένα να μένει στον αφηγητή και το άλλο στο σχολείο. Ακόμη κι αν μια συνέντευξη δεν χρησιμοποιηθεί έξω από το σχολείο, θα πρέπει να ζητήσουμε από τον αφηγητή μας να υπογράψει Παραχωρητήριο για την πιθανή δημοσιοποίηση της συνέντευξης ή αποσπασμάτων της σε ιστότοπο, έκθεση, έκδοση, εφαρμογή ή σε οποιοδήποτε άλλο μέσο που ίσως εφευρεθεί στο μέλλον.»

Βερβενιώτη, Χρονοπούλου, Προφορική ιστορία και σχολικό πρόγραμμα, 2020

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟ (Εργαστήριο Ιστορίας ΙΑΚΑ)

- Διά του παρόντος παραχωρώ στο Αρχείο Οπτικοακουστικών Μαρτυριών του Τμήματος Ι.Α.ΚΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας («το Αρχείο») την ηχογραφημένη/βιντεοσκοπημένη μαρτυρία μου και τα συνοδευτικά τεκμήρια. Το Αρχείο μπορεί να χρησιμοποιήσει το υλικό για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, σε έντυπες και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις (συμπεριλαμβανομένου και σε CD και στο Διαδίκτυο), σε διαλέξεις, σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές και σε μουσειακές εκθέσεις.
- Περιορισμοί
 - Επιθυμώ να διασφαλιστεί η ανωνυμία μου
 - Επιτρέπω τη χρήση της συνέντευξής μου μόνο ύστερα από χρόνια
 - Δεν επιτρέπω την ανάρτηση της συνέντευξής μου στο Διαδίκτυο
 - Δεν επιτρέπω την πρόσβαση στα παρακάτω τμήματα της συνέντευξης
 - Άλλο

Όνομα του αφηγητή

Ημερομηνία

- Διεύθυνση και τηλ. του αφηγητή
- Υπογραφή
- Εκ μέρους του Αρχείου

Όνομα

Ημερομηνία

- Υπογραφή:

Ειδικοί όροι

- Επιθυμώ να διασφαλιστεί η ανωνυμία μου
- Επιτρέπω τη χρήση της συνέντευξής μου μόνο ύστερα από ...χρόνια
- Άλλο...

Περισσότερες πληροφορίες για δεοντολογικά ζητήματα

- <https://www.ohs.org.uk/advice/ethical-and-legal/>
- <http://www.epi.uth.gr/index.php?page=practice2>

Παράδειγμα

- <https://www.youtube.com/watch?v=jTCzxWt1RQk>

East Midlands Oral History Archive, University of Leicester

Φωτογράφιση των τεκμηρίων

- Γίνεται φωτογράφιση του υλικού
- Το υλικό σκανάρεται σε αρχείο εικόνας
- Αριθμούμε και καταγράφουμε με λεζάντες το φωτογραφικό αρχείο σε αρχείο word

Τα μεταδεδομένα

Είναι το υλικό που συνοδεύει τη συνέντευξη και είναι πολύ σημαντικό για την ανάλυση που θα ακολουθήσει. Συγκεκριμένα:

- Το αρχείο, το παραχωρητήριο, φωτογραφίες και αντικείμενα που μας παραχωρήθηκαν
- Το ημερολόγιο, καρτέλα συνέντευξης, απομαγνητοφώνηση, περίληψη, ταξινόμηση αρχειακού υλικού, ταξινόμηση της ίδιας της συνέντευξης

Μετά τη συνέντευξη (Απομαγνητοφώνηση, αποθήκευση και ταξινόμηση)

- Γράφουμε το ημερολόγιο και την περίληψη της συνέντευξης
- Στοιχεία του αφηγητή/ αφηγήτριας και της συνέντευξης σε καρτέλα
- Γράφουμε μια περίληψη
- Αρχαιοθετούμε τις συνεντεύξεις
- Προχωράμε στην απομαγνητοφώνηση: Είναι μια πολυσύνθετη δουλειά

Ημερολόγιο

- Στοιχεία του αφηγητή, του ερευνητή, ημερομηνία συνέντευξης, αριθμός συνέντευξης στη συλλογή
- Πληροφορίες για τη συνέντευξη

Πώς πραγματοποιήθηκε η επαφή με τον αφηγητή;

Σε ποιο μέρος έγινε η συνέντευξη;

Περιγραφή του αφηγητή.

Αρχικές αντιδράσεις(ανοιχτός, ευδιάθετος κλπ).

Γενικά χαρακτηριστικά της στάσης του, του χαρακτήρα και του ντυσίματός του Άλλα άτομα μαζί του στη συνέντευξη.

Ημερολόγιο

- Στοιχεία για τη διεξαγωγή της συνέντευξης

Σχέση μεταξύ ερευνητή και πληροφορητή. Σημειώθηκε αλλαγή στη σχέση αυτή μέχρι το τέλος της συνέντευξης; Ποια στοιχεία της ταυτότητας του ερευνητή επέδρασαν αρνητικά ή θετικά στη διαδικασία της συνέντευξης; Σε ποιες ερωτήσεις ήταν πρόθυμος να μιλήσει; Σε ποιες ερωτήσεις ήταν απρόθυμος να μιλήσει; Υπήρχαν σημεία έντασης ή συγκίνησης; Σε ποια σημεία της συνέντευξης θα θέλατε να χειριστείτε διαφορετικά τη διεξαγωγή της; Τι μάθατε προσωπικά από τη διεξαγωγή αυτής της συνέντευξης;

Παράδειγμα συμπλήρωσης ημερολογίου σύμφωνα με τη Βερβενιώτη

Ημερολόγιο - Παράδειγμα

Εξωτερική εμφάνιση – χαρακτήρας πληροφορητή

- ▶ «Ο Ι. είναι ένας 60άρης με 'καρδιά 45αρη', όπως λέει ο ίδιος. Ομολογουμένως η εμφάνισή του τον δικαιώνει. Μέτριο ανάστημα, κοντά λευκά μαλλιά, γρήγορο περπάτημα, κοντή βερμούδα και πορτοκαλί μπλουζάκι. Πάνω του ξεχωρίζουν τα κόκκινα γυαλιά και τα καταγάλανα μάτια. Μιλάει γρήγορα και κουνάει έντονα τα χέρια του. Με φωνάζει απ' ευθείας Λένα ή Λενάκι και ζητάει να μιλάμε στον ενικό.»

Παράδειγμα συμπλήρωσης ημερολογίου σύμφωνα με τη Βερβενιώτη

Ημερολόγιο: Παράδειγμα

Αρχική αμηχανία

Το γεγονός ότι δεν είχε προηγηθεί καμιά προκαταρτική συζήτηση και ότι δεν ήξερα τίποτα για την κυρία Βαρβάρα, με έκανε να νιώσω αρκετά αμήχανα, αφού δεν είχα ιδέα για τις θεματικές που ενδεχομένως θα είχαν ενδιαφέρον. Γι' αυτό επέλεξα να την αφήσω εντελώς ελεύθερη να μιλήσει και να αντιμετωπίσω τη συνέντευξη αυτή σαν ανιχνευτική.

Παρόλα αυτά, η κυρία Βαρβάρα αποδείχτηκε αρκετά δυνατή αφηγήτρια....

Παράδειγμα συμπλήρωσης ημερολογίου σύμφωνα με τη Βερβενιώτη

Ημερολόγιο: Παράδειγμα

Η εξέλιξη της σχέσης

Πάντως, δεν μπορώ να πω πως η σχέση μαζί της ήταν ομοιόμορφη από την αρχή μέχρι το τέλος, αλλά, αντίθετα, εξελίχτηκε. Νομίζω πως με το ενδιαφέρον και το σεβασμό που της έδειχνα, τη βοήθησα να δείξει όλο και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη σε μένα και να ανοίγεται και αυτό φάνηκε κυρίως στη συζήτησή μας για το πώς έφυγε από το εργοστάσιο του Ματσάγγου. Ενώ δηλαδή αρχικά μου είπε πως την έδιωξαν επειδή είχε κάνει κάποια ζημιά, αργότερα που τη ρώτησα τι ζημιά είχε κάνει, μου είπε πως δεν έφυγε για ζημιά, αλλά γιατί δεν την άφηνε ο άντρας της να εργάζεται πλέον, επειδή τη ζήλευε. Κι όταν στο τέλος τη ρώτησα τι άκουγε ο άντρας της για το εργοστάσιο και θέλησε να τη σταματήσει, εκείνη μου αποκάλυψε: «Σιγά μη με έκοβε αυτός από τη δουλειά. Απλώς έμεινα έγκυος, ήμουν αστεφάνωτη και ντρεπόμουν να εμφανιστώ στο εργοστάσιο». Νομίζω πως η εξέλιξη της κουβέντας στο σημείο αυτό δείχνει τη σταδιακή οικοδόμηση μιας σχέσης εμπιστοσύνης.

Καρτέλα συνέντευξης

Στοιχεία συνέντευξης αφηγητή, ερευνητή

Ημερομηνία συνέντευξης

Μέσα καταγραφής

Διάρκεια συνέντευξης

Ημερολόγιο

Περίληψη

Απομαγνητοφώνηση

Παραχωρητήριο

Τεκμήρια

Αφηγητής

Διεύθυνση

Ημερομηνία γέννησης

Εκπαίδευση

Δράση

Επάγγελμα

Τωρινή απασχόληση

Οικογενειακή κατάσταση

Παρατηρήσεις

- **ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗ**
- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ**

-

- **ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ**

- ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ/ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΡΙΑ:
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ:
- ΤΗΛΕΦΩΝΟ:
- ΠΟΙΟΣ ΠΗΡΕ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ:
- ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:
- ΤΟΠΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:
- ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:
- ΣΕ ΤΙ ΜΕΣΟ ΓΡΑΦΤΗΚΕ Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ:
- ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ:
- ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟ: ΝΑΙ/ΟΧΙ
- **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:**

- **ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

- ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ:
- ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ:
- ΦΥΛΟ:
- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΤΩΡΑ Η/ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ
- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΙΩΝ:
- ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:
- ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ:
- ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

Παράδειγμα

ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Θεματική: Ιστορία της Αθήνας

Μ.Τ.: Συνέντευξη 01

ΟΝΟΜΑ ΑΡΧΕΙΟΥ: ΑΡΧΕΙΟ ΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ-ΚΑΡΤΕΛΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Όνομα αφηγητή: Χ.Ψ.	Έτος & τόπος γέννησης: 19ΧΧ Κυψέλη-Αθήνα
Επάγγελμα:	επαγγελματικά εργαζόμενος (οδηγός) για το ΚΚΕ, από το 19ΧΧ αυτοκινητιστής/οδηγός ταξί
Όνομα & επάγγελμα πατέρα:	Μ. Κ., αστυνομικός και μετά τον εμφύλιο πωλητής
Όνομα και επάγγελμα μητέρας:	Θ. Κ., καθαρίστρια, αργότερα ταξιθέτρια κινηματογράφου «Ο.....ος»
Διεύθυνση κατοικίας:	Λ.....ου 56, Γαλάτσι
Οικογενειακή κατάσταση:	Παντρεμένος με δύο κόρες. Ζει με τη σύζυγό του και τη μικρότερη κόρη. Η μεγαλύτερη δεν κατοικεί μαζί τους
Εκπαίδευση:	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Κυψέλη Γυμνάσιο: Γαλάτσι Σχολή Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού «ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ» Πειραιάς
Δράση:	Μέλος της ΚΝΕ και του ΚΚΕ με την πτώση της δικτατορίας, αποχωρεί το 19ΧΧ. Από το 20ΧΧ ασχολείται συστηματικά με ακτιβιστικές δράσεις στο Γαλάτσι (κυρίως περιβαλλοντικές).

Παράδειγμα

Μετακινήσεις:	δεκαετία '50: Α. Κυψέλη-Γαλάτσι (αναβάθμιση κατοικίας). 19XX-XX: Πειραιάς-Πασαλιμάνι (εκπαίδευση). 19XX: υπερπόντια ταξίδια (εργασία) 19XX-XX: Ασπρόπυργος (εργασία). 19XX-XX: Ναύπλιο-Καβάλα (στρατιωτική θητεία). 19XX-20XX: Θριάσιο και όλο το λεκανοπέδιο (εργασία)
Τωρινή απασχόληση:	συνταξιούχος
Ημερομηνίες ηχογράφησης	10/6/2013. 16/6/2013. 28/6/2013, 2/7/2013
Τόπος συνέντευξης:	Το σπίτι της ερευνήτριας, Γ.....νη 43-Γαλάτσι
Όνομα ερευνήτριας:	Μ. Τ.
Μέσο εγγραφής	TASCAM Linear PCM Recorder, DR-100MK II
Φόρματ εγγραφή	WAV 16 bit 44.1 kHz
Μονοφωνική ή στερεοφωνική	Μονοφωνική
Συνολική διάρκεια συνέντευξης:	5:19:45''
Ημερολόγιο:	Ναι
Περίληψη:	Ναι
Απομαγνητοφώνηση:	Ναι
Πρόσθετα υλικά – τεκμήρια:	Φωτογραφία του αφηγητή
Παραχωρητήριο	Ναι
Παρατηρήσεις	-

Περίληψη

- Στο πλαίσιο της γίνεται πύκνωση των νοημάτων της συνέντευξης στα βασικά της σημεία
- Αποτελεί οδηγό για τα σημεία ενδιαφέροντος στα οποία θα ανατρέξει ένας ερευνητή
- Η έκτασή της ποικίλει ανάλογα με τη συνέντευξη
- Συνοδεύεται από ένα ευρετήριο σε σχέση με το μαγνητοφωνημένο κείμενο

Παράδειγμα

[00:00:00–00:32:56] Ασπασία Οθωναίου –Κασώλη, γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1939. Το πατρικό σπίτι στο Ν. Ψυχικό (1935) σε προσφυγικό οικόπεδο. Πως αποσπάστηκε το Ψυχικό από το Δήμο Χαλανδρίου. [00:03:45] Η καταγωγή των γονέων από το Σεβδίκι, έξω από την Σμύρνη. Ιστορία των γονέων πως ήρθαν στον Πειραιά. Εξιτόρηση επεισοδίου για το πως σώθηκαν τα κοσμήματα της γιαγιάς της στον διωγμό. Πως δέχτηκαν τους προσφυγες οι Αθηναίοι. [00:05:10] Η ιστορία της οικογένειας της μητέρας της: διαμονή και εργασία της γιαγιάς της και των παιδιών της στο σπίτι του στρατηγού Τριλίβα. [00:07:13] Η ιστορία από την οικογένεια του πατέρα της: η πρωτοποριακή καλλιέργεια της σταφίδας από τον παππού στο Σεβδίκι. Ο ξαφνικός θάνατος του παππού το 1916 και μετά η αυτοκτονία της γιαγιάς. Η ανάληψη της ευθύνης των ορφανών από την θεία (αδελφή της μητέρας) και το πέρασμα στην Μυτιλήνη όπου είχαν περιουσία. [00:10:34] Ο θάνατος της θείας και ο θείος που καταχράται τα χρήματα των ορφανών και τα διώχνει. Τα ορφανά βρίσκουν καταφύγιο στα Βάγια Θηβών, όπως πολλοί συγχωριανοί τους από το Σεβδίκι. [00:11:06] Η μητέρα της αναγκάστηκε να εργαστεί σαν καπελού. Δούλεψε και γνωρίστηκε με τον πατέρα της το 1933. Γνωρίστηκαν στην Κόκκινά, στο σπίτι του θείου Κώστα και το 1935 παντρεύτηκαν. Η θεία της (αδελφή του πατέρα) παντρεύτηκε στα Βάγια. Ο πατέρας της ήλθε στην Αθήνα από τα Βάγια το 1931 μαζί με τα αδελφία του. [00:14:50] Ο ένας αδελφός έγινε ράφτης και ο πατέρας της με τον μικρότερο γίνονται καραγωγείς με 2 κάρα, μεταφέροντας υλικά. Αρχικά εργάτης, μετά αγοράζει άλογο. [00:16:13] Το 1937 αγόρασαν ένα φορτηγό και το 1939 ένα δεύτερο. Ο πατέρας της νοίκιασε ένα κομμάτι γης στα Τουρκοβούνια και το έκανε λατομείο. Πήραν εργάτες (και γυναίκες) από τα Μεσόγεια. Την πέτρα που έσπαγαν την χρησιμοποιούσαν για να φτιάχνουν δρόμους. [00:19:29] Με την κήρυξη του πολέμου τα φορτηγά επιτάσσονται. Ο πατέρας της πήγε εθελοντής στο Αργυρόκαστρο. Με την οπισθοχώρηση από την Αλβανία, ο πατέρας της έσωσε το φορτηγό και πολλούς στρατιώτες. Η πρώτη έντονη ανάμνηση του πατέρα της: η επιστροφή του στο σπίτι. [00:24:41] Με την Κατοχή ο πατέρας της βρίσκεται να κατασκευάζει με τον μηχανικό Αναγνωστόπουλο το αεροδρόμιο του Άραξου. Μεταφέρει τρόφιμα στην ξύλινη βάση της καρότσας του φορτηγού και ζει πολλές οικογένειες. Στην Κατοχή δεν πεινάσανε. Φυτεύανε και στον κήπο τους και μαγειρεύαν μέχρι και τα κυδώνια από την κυδωνιά. [00:28:22] Αφήγηση της ιστορίας του θείου Νίκανδρου. Εξορία στην Ανάφη. Περιγραφή της αγοράς του Ν. Ψυχικού. Επιστροφή του θείου Νίκανδρου από την εξορία το 1944. Η φυματίωση, η νοσηλεία στη «Σωτηρία», η ειδική θεραπεία στο Σανατόριο στην Τρίπολη. Ο κομμουνιστοφάγος

1. Απομαγνητοφώνηση

- Αποδελτίωση 5 ώρες για μία ώρα ηχογράφησης
- Λογισμικά αναγνώρισης φωνής
- Τα δακτυλογραφημένα κείμενα στέλνονται στους πληροφορητές για να τα διορθώσουν (αυτό βέβαια συνεπάγεται μείωση της αυθεντικότητας)
- Οι παρεμβάσεις του ερευνητή όπως και οι ασάφειες μπαίνουν μέσα σε αγκύλες [...]
- Προσπαθούμε να αποδώσουμε πιο πιστά τον προφορικό λόγο (σιωπές, γέλια, δισταγμούς επαναλήψεις). Σημεία στίξης [σιωπή]/ ! Έμφαση/ με κεφαλαία όταν υψώνει την φωνή/ ο πλάγιος λόγος σε εισαγωγικά/ (...) δισταγμός/ κλπ.

Επεξήγηση	Σύμβολα	Παράδειγμα
Λόγος συνεντευκτή / συνεντεύκτριας	[] αγκύλες { άγκιστρο X.Ψ. αρχικά ονόματος	[Τι έγινε όταν ...] {Τι έγινε όταν... X.Ψ.: Τι έγινε όταν
Επικάλυψη του λόγου των δύο ομιλητών	[αγκύλη αριστερά	Μετά [φύγαμε [{πού πήγατε;
Ανύψωση του τόνου της φωνής ή της έντασής της	_____ υπογράμμιση ΛΕΞΗ κεφαλαία γράμματα	Και του το είπα! Και ΤΟΥ ΤΟ ΕΙΠΑ!
Προέκταση του προηγούμενου ήχου	Εεε επανάληψη του ίδιου γράμματος : άνω κάτω τελεία	Όσοχι, αυτό δεν γίνεται. Ό:χι αυτό δεν γίνεται
Λέξη που δεν κατανοείται	[ΔΑ1] εντός αγκυλών (ΔΑ1) εντός παρένθεσης	Έδεσε το [ΔΑ1] πλοίο Έδεσε το (ΔΑ1) πλοίο
Σιωπή - Παύση του/ της αφηγητή/τριας	[παύση] εντός αγκυλών (παύση) εντός παρένθεσης (4) χρόνος σιωπής σε sec	Φύγαμε λοιπόσον, (5) και πήγαμε στην Αθήνα.
Διακοπές για διάφορους λόγους	[αιτία] εντός αγκυλών (αιτία) εντός παρενθέσεων	[χτυπά το τηλέφωνο] (σύντομο γέλιο)
Πλάγιος λόγος	" " εντός εισαγωγικών λέξη πλάγια νοήματα	Είπε: "θα 'ρθω και γω" Είπε: <i>θα 'ρθω και γω.</i>

Τρόποι απομαγνητοφώνησης

- Αναλυτική στην οποία καταγράφουμε όλα όσα μας είπε ο αφηγητής
- Θεματική στην οποία καταγράφουμε μόνο τα θέματα σε όσα μας ενδιαφέρουν αναφέροντας τους αντίστοιχους χρόνους
- Μικτή: Αναλυτική και θεματική ανάλυση ταυτόχρονα

Η δουλειά αυτή διευκολύνεται με τη χρήση λογισμικού όπως το [Express Scribe](#) ή το [Start and Stop](#).

Θεματικά αποσπάσματα

- Στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης βάζουμε τίτλους κάθε φορά που έχουμε ένα νέο θέμα
- Στο τέλος δημιουργείται ένα ευρετήριο/ αρχείο με αποσπάσματα συνεντεύξεων

Παράδειγμα

Λέξεις κλειδιά

- Πρόσωπα: στρατηγός Ιατρίδης, Απόστολος Βολίδης, Χαλιβόπουλος, Ζήσης Ζησάκης δήμαρχος, Γεώργιος Σταύρος, «Αυστριακοί»
- Τόποι Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Αθηνών, Φόρος, Λεύκα, ζαχαροπλαστείο Ρωσικό, κτίριο Περβανά, Δημοτικό Θέατρο, Πανελλήνιο, Μινέρβα, Αργυλάς, ταβέρνα του Φάνη, ο Μποέμ, κλινική Χατζηγεωργίου, φυλακές Αλεξάνδρας, Κίτρινη Αποθήκη
- Θέματα Σεισμός, πλημμύρα, ύδρευση, Κατοχή (εκτελέσεις, φυλακές, Ιταλοί), διασκέδαση, στέγαση προσφύγων, εκπαίδευση (Γυμνάσιο Θηλέων, ιδιωτικό νηπιαγωγείο Κοντογεωργίου, φύλο)

Β. Αποθήκευση

- Διατήρηση του υλικού και παρουσίαση της ιστορίας που βασίζεται σε προφορικές μαρτυρίες
- Έως 1980: μεταγραφή σε μπομπίνες για να διατηρηθούν πολύ καιρό
- Σήμερα ψηφιακή εγγραφή

Ονομασία αρχείων σύμφωνα με τη Βερβενιώτη

Ονομασία αρχείων - παράδειγμα

Τα αρχεία ονομάζονται ως προς το περιεχόμενο:

- ▶ Ηχητικό αρχείο = AUDIO
- ▶ Οπτικοακουστικό αρχείο = VIDEO
- ▶ Παραχωρητήριο = PARAH
- ▶ Ημερολόγιο = DIARY
- ▶ Προφίλ / Καρτέλα συνέντευξης = PROFIL
- ▶ Απομαγνητοφώνηση = REC
- ▶ Περίληψη = SUM
- ▶ Αποσπάσματα = CUTS

Γ. Ταξινόμηση

- Σύστημα ευρετηρίασης με αλφαβητική και αριθμητική σειρά (πχ με βάση το όνομα του πληροφορητή)- στη συνέχεια καταχωρούνται σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων
- Καταχωρείται μια περίληψη.
- Δημόσια συλλογή: γενικό σύστημα ευρετηρίασης που να συνδέεται με καταλόγους άλλων συλλογών
- Βοήθεια και όχι υποκατάσταση της ανθρώπινης κατανόησης
- Έλεγχος πνευματικών δικαιωμάτων τόσο για τη διαδικασία της ηχογράφησης όσο και για το περιεχόμενο (συγκατάθεση του πληροφοριοδότη)- οφείλουμε πάντα να ζητάμε την άδεια (και για συγγραφικά δικαιώματα)
- Μαρτυρίες δημοσίων προσώπων ειδικές άδειες
- Η ταξινόμησή τους γίνεται σε ολόκληρα τα κείμενα ή γίνεται χωρισμός ανάλογα με το περιεχόμενό τους

Αρχειοθέτηση-Mastelog

Για κάθε πληροφορητή θα δημιουργήσετε ένα φάκελο (έντυπο και ψηφιακό), στο οποίο θα καταχωρήσετε όλα τα υλικά της συνέντευξης. Για κάθε έρευνα του αρχείου σας θα δημιουργήσετε έναν κατάλογο σε μορφή excel (master log), στο οποίο θα εγγράφονται όλα τα βασικά στοιχεία της συνέντευξης:

- Αριθμός και ημερομηνία συνέντευξης
- Στοιχεία για τον ερευνητή
- Στοιχεία για τις τεχνικές προδιαγραφές του ηχητικού αρχείου
- Στοιχεία για το συνοδευτικό υλικό

Rich text editor toolbar with options for font (Arial, size 8), bold, italic, underline, text color, background color, bullet points, numbered lists, indent, outdent, link, unlink, text to speech, and various icons for alignment and editing.

T11 fx

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ		
1	Σ005ΔΡ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΔΡΑΚΕΙΑΣ																																					
2	ΑΦΗΓΗΤΗΣ						ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ						ΕΓΓΡΑΦΗ						ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ						ΠΡΟΣΒΑΣΗ		ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ											
3													ψηφιακά αρχεία						υλικός φορέας																			
4																																						
5	ΚΩΔ	Επώνυμο	Όνομα	Ψευδώνυμο	Έτος γέν.	Τόπος γέν.	Φύλο	Απασχόληση	Επώνυμο	Όνομα	Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια	τύπος εγγραφής	εξοπλισμός	σημειώσεις	master	access		Παραχ.	Περιορισμοί	Απομαγνητ.	Περίλ.	Ημερολ.	Άλλα													
6	Σ005ΔΡ-1	Τζαμτζής	Τάσος		1928	Δράκεια	A	ναυπικός	Βαν Μπούσχατεν Ρίκη		14/10/02	Αγριά	50	audio, 1 tr, 16/44, mono, wav	αναλ. Κασετ		Σ005ΔΡ-1-M.WAV	Σ005ΔΡ-1-A.mp3	κασέτα ήχου ΔΡ1	x		x	x	x	επιστολή													
7	Σ005ΔΡ-2	Μπαλντούμης (1)	Μαργαρίτης		1919	Δράκεια	A	αγρότης	Βαν Μπούσχατεν Ρίκη		27/10/02	Δράκεια-σπίτι πληρ.	69	audio, 1 tr, 16/44, mono, wav	mini disk		Σ005ΔΡ-2-M.WAV	Σ005ΔΡ-2-A.mp3	κασέτα ήχου ΔΡ2	x		x	x	x	ημερολόγιο													
8	Σ005ΔΡ-3	Μαστρονικολάου	Γιάννης		1926	Δράκεια	A	αγρότης	Παπαντωνίου Λία		10/11/02	Δράκεια-σπίτι πληρ.	31	audio, 1 tr, 16/44, mono, wav	αναλ. Κασετ		Σ005ΔΡ-3-M.WAV	Σ005ΔΡ-3-A.mp3	κασέτα ήχου ΔΡ3	x		x	x	x														
9	Σ005ΔΡ-4	Μαστρονικολάου	Πόπη		1928	Δράκεια	Θ	οικιακή	Χατζηαντωνίου Κατερίνα		10/11/02	Δράκεια-σπίτι πληρ.	43	audio, 1 tr, 16/44, mono, wav	αναλ. Κασετ		Σ005ΔΡ-4-M.WAV	Σ005ΔΡ-4-A.mp3	κασέτα ήχου ΔΡ4			x	x	x														
10																																						
11																																						
12																																						
13																																						
14																																						
15																																						
16																																						
17																																						
18																																						
19																																						
20																																						
21																																						
22																																						
23																																						
24																																						
25																																						
26																																						
27																																						

Το τελικό προϊόν σύμφωνα με τη Βερβενιώτη

Το 'τελικό προϊόν' I

- ▶ Είναι το αποτέλεσμα της διαδραστικής σχέσης του ερευνητή και του αφηγητή εκείνη τη στιγμή (άλλη ημερομηνία, άλλος ερευνητής, διαφορετική μαρτυρία)
- ▶ Στην ηχητική εκδοχή το κεντρικό πρόσωπο είναι ο αφηγητής
- ▶ Στη γραπτή εκδοχή ο ερευνητής 'κατασκευάζει' το τελικό προϊόν - Δεν είναι ουδέτερος
- ▶ Στην έκδοση ο ερευνητής 'κατασκευάζει' την ερμηνεία του

Ερμηνεία

«Υπάρχει όμως και το ζήτημα της ερμηνείας, ίσως και το πιο δύσκολο, μετά τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Προφορική ιστορία δεν είναι απλώς η παράθεση αποσπασμάτων ή και ολόκληρων συνεντεύξεων. Αυτές οι αποδόσεις του προφορικού λόγου των αφηγητών μας έχουν βεβαίως μια δικιά τους αξία, και όχι μικρή. Όμως εμείς σαν ιστορικοί – ή οι μαθητές σας σαν μαθητευόμενοι μάγοι – θα πρέπει πρώτον να διασταυρώσουν και να ελέγξουν την εγκυρότητα των πληροφοριών και στη συνέχεια να αποδείξουν γιατί αυτή η αφήγηση είναι σημαντική, γιατί ενδεχομένως αλλάζει την οπτική μας για ένα ιστορικό φαινόμενο. Μόνο έτσι η προφορική ιστορία μπορεί να ανοίξει καινούργιους δρόμους.»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Πώς γράφουμε ιστορίες μέσα από τις προφορικές ιστορίες; Πώς συσχετίζουμε τα τεκμήρια με ευρύτερα μοντέλα και θεωρίες της ιστορίας;

Ανάλυση

- Μεμονωμένη αφήγηση ζωής (που μπορεί να ενσωματώνει τη συλλογική εμπειρία)
- Μια συλλογή αφηγήσεων ομαδοποιείται σε θεματικές ενότητες (ευρύτερη ιστορική ερμηνεία)

«για να μπορέσουμε να φτάσουμε στο επίπεδο της γενίκευσης, πρέπει να συγκεντρώσουμε τις μαρτυρίες σχετικά με κάθε ζήτημα αποσπώντας τις από μια σειρά συνεντεύξεων αναδιατάσσοντάς τις έτσι ώστε να τις δούμε από μια νέα οπτική γωνία, οριζόντια και όχι κάθετα.» (Thompson, Φωνές από το παρελθόν, 2002: 326)

- Αρχικά αποτίμηση συνέντευξης : ως κείμενο, ως μορφή περιεχομένου, ως τεκμήριο
- Τμήματα υποκειμενικά και αντικειμενικά
- Αξιοπιστία της συνέντευξης ως πηγής (το πως θυμούνται οι άνθρωποι το παρελθόν- εξακρίβωση εσωτερικής συνοχής, μπορεί να μην επαληθευτεί αλλά μπορεί να αποτιμηθεί)
- Διασταυρώνουμε τις μαρτυρίες με άλλες πηγές
- Οι μαρτυρίες μπορούν να αξιολογηθούν όταν τοποθετηθούν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο

Thompson, Φωνές από το παρελθόν, 2002: 330

2 τρόποι ανάλυσης

- η αφηγηματική μέθοδος και
- η μέθοδος ανασύνθεσης μέσω της συγκριτικής ανάλυσης

Να προστεθεί ότι μπορεί να πραγματοποιηθούν ποσοτικοί και ποιοτικοί υπολογισμοί

Η αφηγηματική μέθοδος

- Καλύπτει πολλαπλές οπτικές (από την ελεύθερη ανάλυση της προφορικής ιστορίας ως λογοτεχνία έως τις αυστηρές μεθόδους της αφηγηματικής ανάλυσης)
- Αναλύουμε τους ζωτικούς μας μύθους
- Διαφορές σε προφορικό και γραπτό λόγο
- Αναζήτηση των ημισυνειδητών νοημάτων που μπορούμε να διακρίνουμε στα μορφολογικά χαρακτηριστικά της ίδιας γλώσσας

- Συνέντευξη: συλλογικό προϊόν 2 ανθρώπων

“η αφήγηση ζωής ανασυγκροτείται σε δύο παράλληλες μορφές: αφενός ως βιογραφία με τα γεγονότα τοποθετημένα σε χρονολογική σειρά, και αφετέρου ως προσωπική και υποκειμενική ερμηνεία του αφηγητή για τις εμπειρίες που είχε στη ζωή του” (Thompson, Φωνές από το παρελθόν, 2002: 343)

Σύμφωνα με την Abrams (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:158) ένας αφηγητής:

- Θα συνοψίζει τα γεγονότα που αναφέρονται (περίληψη)
- Θα περιγράφει το πλαίσιο της ιστορίας (προσανατολισμός)
- Θα τοποθετεί το συγκεκριμένο γεγονός που πρόκειται να αναφερθεί (περιπλοκή)
- Θα στοχαστεί σε σχέση με τα γεγονότα που αφηγείται (αξιολόγηση)
- Θα πει το αποτέλεσμα (λύση) και, τέλος,
- Θα επιστρέψει στο παρόν (επιμύθιο)

Ανάλυση

Abrams, 2014. Θεωρία Προφορικής Ιστορίας: 159

- 1. Ανάλυση πρόταση- πρόταση
- 2. Ανάλυση με αφηγηματικά στάδια

Umberto Eco: Κάθε μυθιστόρημα περιέχει έως δώδεκα αφηγηματικές κινήσεις ή επεισόδια και καθένα περιέχει δυαδικές αντιθέσεις

Η μέθοδος της ανασύνθεσης

- Κυριαρχεί στις δημοσιευμένες μελέτες προφορικής ιστορίας
- Βρίσκεται κοντά στην εθνικοκοινωνιολογική προσέγγιση και την κοινωνική ιστορία

“Ο στόχος είναι να χρησιμοποιηθούν οι συντεύξεις αφηγήσεων ζωής για να ανασυγκροτηθεί λεπτομερώς ο τρόπος με τον οποίο ένα κοινωνικό πλαίσιο ή στοιχείο λειτουργεί και αλλάζει”

Thompson, Φωνές από το παρελθόν, 2002: 345

Portelli

(5:47 Πηγές και τα λάθη της μνήμης)

Τα λάθη της μνήμης προκύπτουν σε κάθε μορφή ιστορίας. Ας το πούμε ανοιχτά, ο λόγος γιατί κάνουμε αυτή τη δουλειά είναι επειδή νομίζουμε ότι τα επίσημα αφηγήματα παρουσιάζουν τη λάθος μνήμη. Κάνουμε αυτό που κάνουμε σε κάθε επιστημονική δουλειά. Δεν δέχεσαι καμιά αφήγηση άκριτα, αλλά την ελέγχεις με άλλες πηγές. Κανόνας αριθμός 1: δεν κάνεις έρευνα προφορικής ιστορίας με 3 συνεντεύξεις. Στις μεγάλες έρευνες που έκανα οι συνεντεύξεις ήταν περίπου 200. Για να εξηγήσω τη δουλειά μας λέω πάντα ότι κάνουμε ταυτόχρονα τρία πράγματα. Κάνεις πρώτα τη δουλειά του ιστορικού: ψάξε να βρεις τι έγινε. Μερικές φορές μπορείς να το πετύχεις, άλλες φορές προσπαθείς να φτάσεις όσο γίνεται πιο κοντά. Μετά κάνεις τη δουλειά του ανθρωπολόγου: πως φαντάζονται οι άνθρωποι αυτό που έγινε με το μυαλό τους και το εκφράζουν στην αφήγησή τους. Και μετά κάνεις τη δουλειά του ερευνητή προφορικής ιστορίας. Πως γεννάει αυτό το συμβάν τη συγκεκριμένη αφήγηση; Και ταξιδεύεις στο πεδίο που συνδέει αυτά τα τρία πράγματα.

https://www.youtube.com/watch?v=vEToq3T_LZQ&fbclid=IwAR1u0h0yOm5OFL8q_qfC-WwzURAWgTi_eVQSMWz3XsBKFOKfwFq_Rq2D5zdQ

Portelli

(5:47 Πηγές και τα λάθη της μνήμης)

- Όλοι λένε «δεν κάνεις ιστορία ΜΟΝΟ με προφορικές πηγές». Πράγματι δεν ξέρω κανένα που κάνει ιστορία μόνο με προφορικές πηγές. Από την άλλη πλευρά ξέρω πολλούς που κάνουν ιστορία μόνο με γραπτές πηγές, ακόμα και όταν υπάρχουν προφορικές πηγές. Θεωρώ ότι χρησιμοποιείς όλες τις διαθέσιμες πηγές. Και εξαρτάται και από τη φύση της έρευνας. Στην προφορική ιστορία άλλοι δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην «ιστορία», άλλοι – όπως εγώ – στην προφορικότητα. (γέλιο) Και η προφορική ιστορία δεν είναι μια ιστορία που να βασίζεται μόνο σε προφορικές πηγές. Αλλά είναι μια ιστορία όπου η δομή της αφήγησης γεννιέται από προφορικές πηγές και μετά περιλαμβάνει όλα τα υπόλοιπα.

Προφορική ιστορία και Μουσεία

Η προφορική ιστορία αξιοποιείται στις εκθέσεις εφόσον σύμφωνα με την Γκαζή, 2015, Η προφορική ιστορία στα μουσεία και την εκπαίδευση (47-48):

- Διαθέτει αμεσότητα, δύναμη και αυθεντικότητα,
- Δίνει φωνή και ζωή στα αντικείμενα ή στο γενικό θέμα της έκθεσης,
- Διευκολύνει τη σύνθεση μιας πιο πλούσιας και πολυφωνικής παρουσίασης του παρελθόντος, επιτρέπει στα μουσεία να προσεγγίσουν ζητήματα που δεν διαφαίνονται πάντα μέσα από τις γραπτές πηγές, οι οποίες κατά κανόνα προέρχονται από τις ανώτερες τάξεις,
- Συγχρονίζει επίσημες και ανεπίσημες φωνές της ιστορίας,

- Εντάσσει την ανθρώπινη παράμετρο στην ερμηνεία των εκθεμάτων,
- Αποδίδει το βάθος και τις ποικίλες αποχρώσεις της ανθρώπινης εμπειρίας,
- Επιστρέφει στον απλό, καθημερινό άνθρωπο την ιστορία του και του δίνει μια αίσθηση του ανήκειν (σε έναν τόπο, σε μια κοινότητα),
- Απευθύνεται σε ανθρώπους που δεν ελκύονται από την παραδοσιακή μουσειακή αφήγηση, η οποία βασίζεται στην ανάγνωση και την όραση,
- Βοηθά τους επισκέπτες να κατανοήσουν δύσκολα ή και αμφιλεγόμενα ιστορικά και κοινωνικά ζητήματα.

Προφορική ιστορία και τοπική ιστορία

- Παραδείγματα αξιοποίησης της προφορικής ιστορίας που αναφέρονται στην τοπική Ιστορία. Προφορικές ιστορίες με επίκεντρο την ιστορία μιας γειτονιάς. Προφορικές ιστορίες που θα αντληθούν από την ιστοσελίδα <http://oralhistorygroups.gr/activities/> Ομάδες Προφορικής Ιστορίας

Προφορική ιστορία, ταυτότητα και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες

- Προφορικές μαρτυρίες που προέρχονται από το περιβάλλον του παιδιού (από αυτοβιογραφικές μνήμες στην οικογένεια, σχετικές με το άμεσο φυσικό περιβάλλον με τα αντικείμενα της καθημερινότητάς του, τις συνήθειές του από τη σχολική ζωή του παιδιού στη διαχρονία) (Κείμενα: *Minima memoria*: Η ιστορία του παππού μου (Ελεφάντη) κ.ά.)
- – Προφορικές μαρτυρίες που μιλούν για μετανάστευση και την προσφυγιά. Σύγκριση με προφορικές ιστορίες σύγχρονων μεταναστών/προσφύγων από τη Συρία. Σύγκριση κάθετα διαγενεακά (εμείς). Οριζόντια διαπολιτισμικά (οι άλλοι). Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Προφορική ιστορία σε σχέση με τραυματικές εμπειρίες

- Το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων μέσα από τη μαρτυρία του Ισαάκ Μιζάν επιζήσαντα του Άουσβιτς (γραπτή και ψηφιακή μαρτυρία).
- Αποσπάσματα από τα λογοτεχνικά έργα: «Οι ξεριζωμένοι» (Sebalt G.), «Άθως, ο δασονόμος» (Μ. Στεφανοπούλου).
- Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Προφορική ιστορία και διάφορες μορφές τέχνης

- Θέατρο ντοκουμέντο [Η ανάκριση (Π. Βάις), Κοινός λόγος (Ε. Παπαδημητρίου) κ.ά.]
- Έκθεση φωτογραφίας στο ΕΜΣΤ «face forward” (2017) σε σχέση με προφορικές μαρτυρίες.
- *Ντοκιμαντέρ* [«Δυο φορές ξένος» (Μουσείο Μπενάκη), «Πρόσωπα & Ιστορίες» (Ανιές Βαρντά), *Νοσταλγώντας το φως* (Π. Γκουσμάν) κ.ά]
- *Λογοτεχνία* [Λογοτεχνικά κείμενα «Επείγουσα ανάγκη Ελέου» (Γ. Βαλτινός), «Νίκη» (Χωμενίδης) κ.ά]
- Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Abrams, (2014). *Θεωρία προφορικής ιστορίας, Πλέθρον.*
- Βαν Μπούσχοτεν, Ρίκη, *Ανάποδα Χρόνια, συλλογική μνήμη και ιστορία στο Ζιάκα Γρεβενών (1900-1950).* Πλέθρον 1997.
- Ιστοσελίδα της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας

<http://www.epi.uth.gr/index.php?page=practice4>

- Ρεπούση, Μ. & Ανδρεάδου Χ. (επιμ.) (2010). *Προφορικές Ιστορίες. ένας οδηγός προφορικής ιστορίας για την Εκπαίδευση και την Κοινότητα,* Χανιά: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων & Α.Π.Θ.
- Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020

<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>

- Halbwachs, Maurice. *Τα κοινωνικά πλαίσια της μνήμης* (μτφ. Ε. Ζέη). Νεφέλη 2013.
- Passerini, Luisa, «Shareable Narratives? Intersubjectivity, Life Stories and Reinterpreting the Past».

<http://bancroft.berkeley.edu/ROHO/education/institute/2002.html>.

- Portelli, Alessandro. 'What Makes Oral History Different?' In A. Portelli, *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History.* Suny Press 1991, 45-58.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Pierre Bourdieu κ.ά., *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Stanford University Press, 1999.
- Luisa Passerini. 1992 “A Memory for Women’s History: Problems of Method and Interpretation”, *Social Science History*, 16, 4: 668-692.
- Alessandro Portelli, *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History*(SUNY Series in Oral & Public History), 1991, State University of New York Press.
- Paul Thompson, *Φωνές από το παρελθόν* (μετάφραση Ρ.Β.Μπούσχοτεν-Ν. Ποταμιάνος), Αθήνα: Πλέθρον 2002.
- Ιστοσελίδα της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας

<http://www.epi.uth.gr/index.php?page=practice4>

- Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020

<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>